

تاریخ نادر کیتابی

ماشاله رزمی

نادر شاه افشار دؤورونه حصر اولان بیر نچه تاریخ کیتابی وار کی، عمومیتده «تاریخ نادر» آدلانیر لار او جمله دن نادرشاهین اؤز منشی سی نین اثری «تاریخ نادری»، نادرشاهین قارداشین منشی سی یازان «نامه عالم آرای نادری» و پروفیسور پتروشفسکی نین یازدیگی «دولت نادر شاه» و آیری موهوم کیتابلار دان آد اپارماق اولار . اونلار دان علاوه بیر قیرخ بش صحیفه لیک ال یازماسی دا وار کی، قاجار شاهین ولعهدهی عباس میرزا، اون دوقوزونجی عصیرده ایران ایله روس محاربه سینده شخصا تاریخ نادری نین اوستوندن یازیب و همین بو خیرداجا ال یازمادی کی مثله چئوریلیب و آذربایجانلی لار ظرافات اوچون دئیر لر فلان کس «تاریخ نادر کیتابین یاری سیناا قدر اوخویوب». بو مثل او آداملا را دئیلیر کی ساوادلاری آز آما ادعالاری چوخدور.

نادرشاه دؤورونده یازیلان تاریخلردن ان دقتلی و رئال اولان، نادر شاهین قارداشی ابراهیم خانین منشی سی، «محمدکاظم» یی یازدیگی «نامه عالم آرای نادری» کیتابی دیر. بو اثر اوچ مستقل جلد ده یازیلیب و ایندیلیکده اوریزینال نوسخه لری روسیه نین سن پترز برگ شهرینده شرق شوناسلیق اینیستیتوتوندا

نمره ده ساخلانیر. (A.N.-430)

نامه عالم آرای نادری 1919-نجی ایلدن عالیملرین اختیاریندا اولوب و پروفیسور «بارتولد» اونون ایکینجی و اوچونجی جلد لریندن استفاده ائدیب. بو اثر دن استفاده ائتمک، 1948 نجی ایلدن صورنا عموم اوچون ده مومکون اولموش دور. نامه عالم آرای نادری، نادر شاهین آذربایجانا گلمه سی و عثمانلی لار لا گندن محاربه لری تام اینجه لیک لرله یازیو و بو باخیمدان تاسیس-برابرسیز بیر اثر ساییلیر. بو کیتاب آذربایجان تاریخی نین بیر سیرا موهوم مقام لاریلا تانیش اولماق و چون قیمتلی بیر قایناق دیر.

محمدکاظم ترک لرین افشار طایفه سینین خراسان شاخه سیندن دیر و «مرو» شهرینده آنادان اولوب و بش یاشا چاتاندا عائله سی مشهد شهرینه کوچوب . اونون آتاسی نادرشاهین هرات محاربه سینده اشتراک ائدیب و نادرشاهین قارداشی ابراهیم خانین مشاوری اولوب دور. محمد کاظم اون آلتی یاشینا قدر مشهد ده مدرسه یه گنڈیب و ابراهیم خان آذربایجانا 1736 نجی ایله والی اولاندان صورنا، اونون منشی سی اولوب و تبریزه گلیب . محمدکاظم 1737 نجی ایل ابراهیم خانین طرفیندن «مقدم» و «میر آهی» طایفه لی لرینه منسوب اولان 3000 اوچ مین کرد عائله سین آذربایجاندا خوراسانا کوچوردوب، کلات شهری و مشهدین اطرافیندا ساکن ائتمهک ایشینه مسؤل اولور. محمد کاظم 1738 نجی ایله تبریزه قاییدیر و ابراهیم خان ایله داغستان محاربه سینه حاضر لاشیر. بو زماندا نادر اؤز قارداشینا مکتوب گوندیرر کی آذربایجاندا اولان «مرو» ی لری خوراسانا گوندرسین و بئله لیکله محمدکاظم مروه گنڈیر.

نجی ایله نادر شاه هندوستان غلبه سیندن قاییداندا، محمدکاظم اونون پیشوا زینا گنڈیر و اوندان صورنا مرو 1740 قوشونونون توپخانا تدارکاتچی سی اولور و 1746 نجی ایله نادر شاهین امریله، چین توپراغینا هجومون تدارکی کیمی، مرو شهرینده بویوک بیر توپ توکمک فابریکاسی یارادماغا مشغول اولور.

نادر شاه استرآبادین حاکمینه «بخودخان» لقبی وئریر و اونو مرکزی آسیادا اولان قشونلارین باشچی سی ائدیر. بو حالدا محمدکاظمدا اونونلا بیرلیکده «بخارا» شهرینه گنڈیر و توپخانا مسؤلی اولور.

نجی ایلین جولای آییندا (1160 نجی ایل قمری تاریخین رجب آیی) نادر شاهین ئولوم خبری بخارا شهرینه 1747 جاتاندا، اونون قتلیندن بیر آی کئچمیشدی. محمدکاظم مروه قاییدیر و مرو حاکمین وزیر اولور.

محمدکاظم « نامه عالم آرای نادری» نین بیرینجی جلدینده ئوزونو « وزیر مروی» آدلاندیریر. ایکینجی جلدین مقدمه سینده ایسه، « ذره خاک ناقابل محمدکاظم وزیر مرو پایتخت – شاهین جان» کیمی تقدیم ائدیر. او اوچونجی جلدین مقدمه سینده اوزو حاقیندا آشاغی دالی سؤزلری یازیر:

«راوی ناقابل محمدکاظم وزیر مرو پایتخت – شاهین جان»

گؤروندویو کیمی محمدکاظم « نامه عالم آرای نادری» نین هر اوچ جلدینده اوزون « وزیر مروی» آدلاندیریر . محمد کاظم اوز تاریخ کیتابین چوخ ساده فارس دیلینده یازیب و بئله نظره گلیرکی او عرب دیلی بیلیمردی و تاسفله دئیرکی گنج یاشیندا تحصیلاتین دوام ائتدیره بیلمه ییب، بو سببدن اونون یازیلاریندا عرب سؤزلری آز دیر. آراسیرا لازم اولان یئرلرده تورک سوزلریندن استفاده ائيله ییب دیر. اوزونون ده طبع شعر و واریمیش و بعضی تعریف لری رجز کیمی شعريله یازیر.

اگر « نامه عالم آرای نادری» آذربایجان دیلینه ترجمه اولونسا چوخلی تاریخی موباحثه لره صون قویا بیلر.

2003 – 11 – 05

<http://www.kitablar.com/>

<http://www.kitablar.org/>